

SI 3 Sigtuna, Kv. Humlegården 3

Litteratur: G. Gihl, Arkeologiska undersökningar i Sigtuna 1927, i: UFT 10 (1927), bil. 2; A. Nordén, Tusenårig skriftgåta i Ulvsunda, i: Stockholmsstidningen 2/5 1942; A. Nordén, Bidrag till svensk runforskning, Antikvariska studier I, KVHAA Handlingar 55 (1943), s. 154 ff.; E. Svärdröm, Runblecket från östra Aros, i: Upplands Fornminnesförenings Årsbok Uppland (1969), s. 36 ff.; M. MacLeod & B. Mees, Runic Amulets and Magic Objects (2006), s. 121 f.; S. A. Mitchell, The n-Rune and Nordic Charm Magic, i: »Vi ska alla vara välkomna!» Nordiska studier tillägnade Kristinn Jóhannesson, Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 35 (2008), s. 219; M. Källström, Det 22:a internationella fältrunologmötet 11–13 september 2009 i Sigtuna, i: Fornvännen 105 (2010), s. 121.

Äldre avbildningar: Foto ATA 1943, återgivet i Nordén, a.a., pl. 5, A. Nordén, teckning a.a. 1942, 1943.

Signum i Samnordisk runtextdatabas: U AST1;166

Vid en arkeologisk undersökning 1927 inför ett husbygge i kv. Humlegården i Sigtuna påträffades två kopparbleck, som visade sig bära runor. Fynden gjordes i schakt 7 och 8 på en halv meters djup i de ca 2 meter djupa kulturlagren. Dessa var starkt omrörda enligt fyndredovisningen av grävningens ledaren Gunnar Gihl. Det ena blecket var omvikta på mitten och så tilltryckt att sidorna slöt tätt till varandra. Bleckets kanter var ärgade och fyllda med jord. Vid rengöringen av blecken på konserveringsavdelningen på Statens Historiska Museum i mars 1942 upptäcktes att en längre inskrift med runor också var inristad på det omvikta bleckets insida. Vikningen bockades då tillbaka men var så ansträngd att blecket inte kunde rätas ut till helt plan form. Det är nu en svagt vinklat. Bleckets inventarienummer i Sigtuna museum är SF1305:2.

Bleckets ursprungliga längd är ca 80 mm, bredden är 20 mm vid framsidans vänstra kortsida och 21 mm vid högra kortsidan. Tjocklek: 1 mm. Runhöjd: 5 mm (2 **k**). Båda kortsidorna är rakt avskurna och har rundade hörn. Långsidorna kanter är ursprungliga. Den övre kanten är delvis något taggig på grund av förslitning. Detta har dock inte skadat runornas toppar. Framsidans ristningsyta är indelad i tre skriftfält, som avgränsas av två längsgående linjer och av långsidornas kanter. Framsidans inskrift börjar med rad A i övre vänstra hörnet och läses fram till övre högra hörnet. Blecket får därefter vridas 180 grader och inskriften (B) läsas då medsols från det övre vänstra hörnet fram till högra hörnet. Runorna står med topparna mot långsidorna. Därefter får blecket vändas ytterligare ett halvt varv. Den mellan begränsningslinjerna ristade inskriften (C) läsas från vänster till höger. Den här redovisade läsordningen på framsidan skiljer sig från Nordéns 1943, där mellanradens text är en fortsättning av den övre radens och börjar vid den vänstra kortsidan.

Inskriften på bleckets baksida, som har utgjort det hopvikta bleckets utsida, är fragmentariskt bevarad och kan endast delvis redas. Inskriftsytan är disponerad på samma sätt som framsidans och är uppdelad med två längsgående linjer. Inskriften börjar i övre vänstra hörnet och torde ha följts bleckets långsida fram till högra hörnet och därefter fortsatt från vänster till höger i mittraden till dess mitt. Huruvida några runor har varit ristade i den andra halvan av mittraden är ovisst. Att några runor inte varit ristade här talar möjligen det faktum att det inte finns några spår av runor men däremot av de nedre spetsarna av 59 **þr**, 66 **r** och kvistrunan 67 **n** i raden ovan. Translittereringen nedan är kompletterad med iakttagelser gjorda från ett foto av blecket i ATA från 1943. Dessa står inom hakparentes.

Runristade lösföremål från Sigtuna

Sl 3 Sigtuna, Kv. Humlegården 3

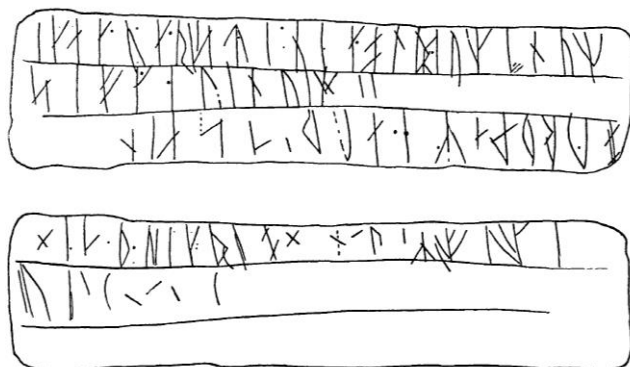

Fig. 1. Nordén teckning av inskriften på Sl 3 från Kv. Humlegården 3. Skala 1:1. Efter Nordén 1943.

Inskriften på framsidan:

Rad A: **īkākukris-i[u]iko-þ̄rtum-num**

5 10 15 20

Rad B: **[o]yrþælamia̅---tskin**

25 30 35 40

Rad C: **sifg-ūinu-m ||**

45 50

Inskriften på baksidan:

Rad A: **[||] × ik̄psik̄þ̄rio × [nøþ]-r ni- [||]**

55 60 65

Rad B: **| ui-----...**

70 75

Rad C: ...

Till läsningen: – *Framsidan rad A*: En bred skrapad linje löper alldeles intill övre långsidans kant från vänstra kortsidan fram till toppen av 5 **u**. Partiet mellan kortsidan och 1 **ī** har inte varit ristat. Toppen av 1 **ī** är vittringsskadad, likaså är övre delen av 2 **k**. En bred skrapad linje snett nedåt höger genom övre del av 2 **k** har en helt annan karaktär än runornas linjer i inskriften. En mycket grund liten fördjupning i vinkeln mellan huvudstaven och bistaven i 2 **k** bedöms vara en vittringsskada. Den ensidiga bistaven i 3 **ā** är skuren något litet genom huvudstaven. Huvudstavens topp är bortvittrad, bistaven är skuren något genom nedre ramlinjen. En rund fördjupning högt upp i vinkeln mellan huvudstaven och bistaven i 6 **k** är en utvittring. Bistavens nedre spets i 7 **r** är skuren genom den nedre ramlinjen, den övre spetsen är ansatt mot huvudstaven ett stycke nedanför toppen. I 8 **ī** är basen skuren i en sväng åt höger genom ramlinjen. I 9 **s** är anslutningen mellan första och andra ledet samt nedre delen av tredje ledet bortvittrade. Runa 10 kan läsas som en bindruna **tu**, där **u**-bistaven inte når ner till ramlinjen. Runan kan också läsas

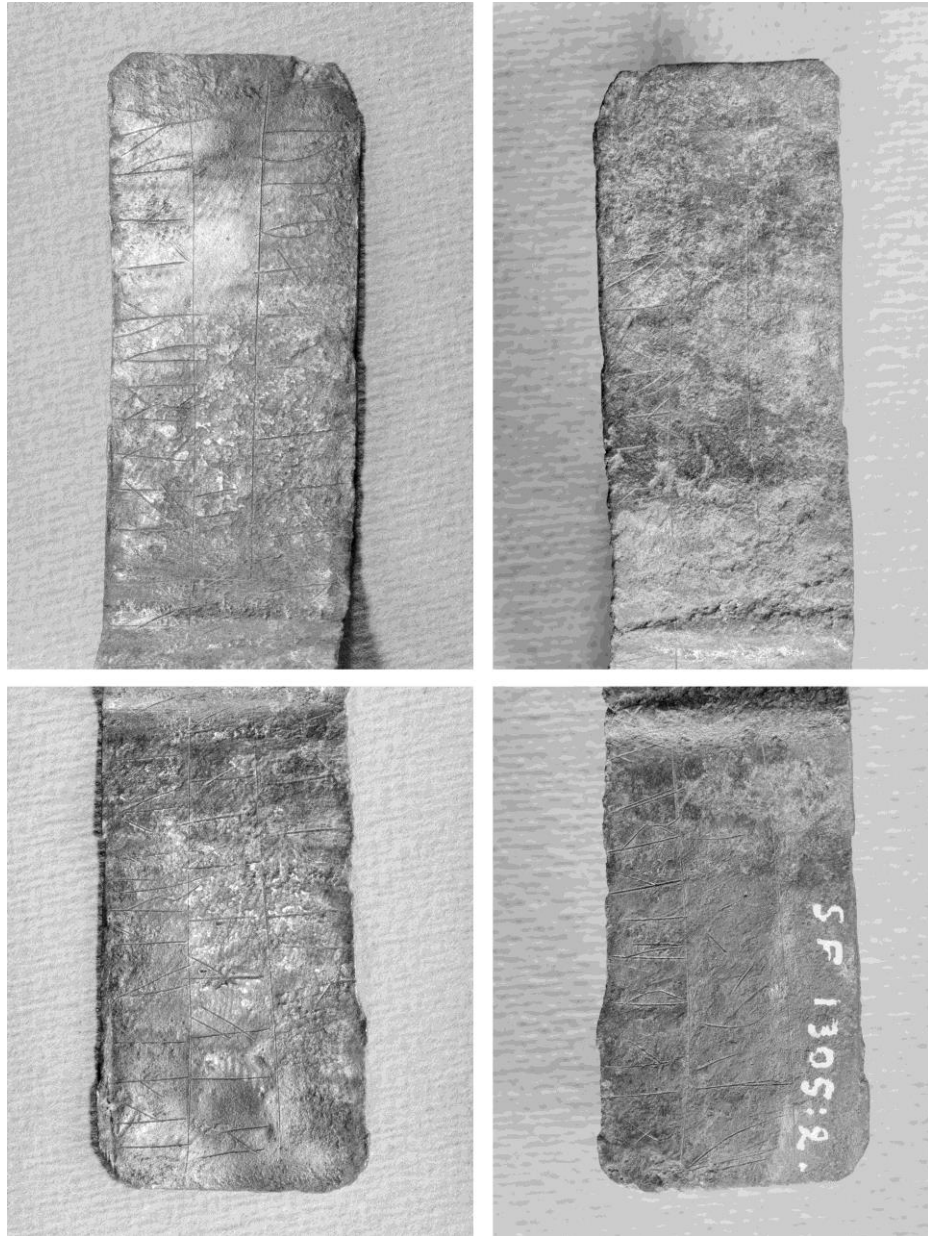

Fig. 2. Detaljfotografier av Sl 3 Kv. Humlegården från 1943. Foto ATA.

som **t** med en överlång högerbistav. En ytterst grund fördjupning strax under vänstra bistavens anslutning till huvudstaven är en utvittring. **11 i** är vittrad i toppen och basen. Huvudstaven är dragen invid bleckets vikning. Den är ej stungen. Det är ovisst om en liten grund lodrät lackfylld fördjupning till vänster om **11 i** är ett skiljetecken. Runa **12** har en lång ensidig bistav snett nedåt höger som med den vänstra spetsen skär något litet genom huvudstaven strax ovanför mitten. Runan skulle kunna läsas som en **n**-runa med en över-

lång bistav, men är snarast en **u**-runa med en mycket lågt ansatt nedåtböjd bistav. Basen bortvittrad i 13 **i**. Inga spår av någon stingingning. En liten lodrät fördjupning till höger om huvudstavens topp är en utvittring. Basen av huvudstaven är bortvittrad i 14 **k**. I 15 **o** är de ensidiga bistavarna skurna snett nedåt vänster och ansatta något till höger om huvudstaven. Den nedre bistaven är vittringsskadad. I runa 16 är ensidig grund bistav skuren snett nedåt höger något nedanför huvudstavens topp. Runan läses som en **l**-runa eller, mindre troligt, en **n**-runa med en högt ansatt bistav. Runa 17 består av en lodrät stav. Strax nedanför toppen är ett streck skuret snett nedåt höger, som i sin nedre del är skuret i en böj snett in mot huvudstaven utan att nå den. Denna nedre del korsas av ett diagonalt streck, vilket skärs av ett litet lodrätt streck. Runan kan läsas som ett slags bindruna **pr** eller rättade former av **p** eller **r**. 18 **t** har en ensidig bistav snett nedåt vänster. En liten fördjupning mellan huvudstav och bistav bedöms vara en vittring. I 19 **u** är basen skuren något litet genom ramlinjen. I 20 **m** är den vänstra bistaven ansatt mot huvudstaven något lägre än den högra bistaven. Runa 21 består av en lodrät huvudstav som inte når ner till ramlinjen. Till höger om basen syns två parallella diagonala linjer som är tunnare än huvudstaven. De är skurna snett uppåt höger tätt intill varandra. I mellanrummet mellan huvudstaven och linjerna är ett mycket grunt och kort streck olikt runlinjerna (ca 0,5 mm långt) skuret parallellt med strecken. Om linjerna utgör en del av runa 21, läses runan som en stupad **l**-runa, annars som en **i**-runa. 23 **u** är bistaven ansatt ett stycke ner på huvudstaven. I 24 **m** är nedre spetsen av högerbistaven bortvittrad. I den vittrade metallytan till höger om 24 **m** finns inga spår av ristning.

Framsidan rad B: Hörnet på blecket är vittringsskadat. Här är huvudstaven av 25 **o** i form av två lodräta streck delvis bevarad. Av bistavarna, som är skurna snett nedåt vänster, finns inga säkra spår på grund av vittring. Nordén läser **o** och på fotot från 1943 anas den nedre bistaven och ett stycke av den övre. Bistavarna torde ha varit ensidiga men ha dragits något litet genom huvudstaven. 26 **y** är tydligt stungen med en punkt. 27 **r** är säker. I 28 **p** bågens övre anslutning mot huvudstaven bortvittrad. Bågens nedre spets når ramlinjen. Ett stycke av huvudstavens övre del är bortvittrad i runa 29. En dubbelsidig bistav är skuren snett nedåt vänster genom huvudstavens mitt. Från huvudstavens nuvarande topp och snett nedåt höger finns rester av ett streck, som når den nämnda bistavens högra spets. Den bedöms vara en vittrad **l**-bistav, knappast en ensidig **n**-bistav. Runan förstås som en bindruna **æl**, knappast **æn**. Av runa 30 återstår nedre hälften av huvudstaven samt ett skuret streck snett nedåt vänster från huvudstavens mitt. Den bedöms vara en ensidig **a**-bistav, som är skuren något litet genom huvudstaven. Basen och övre delen av huvudstaven är bortvittrade. I 31 **m** är nedre delen och toppen av huvudstaven bevarade. Den vänstra bistaven är tydlig, den högra kan endast anas och är ansatt något högre upp på huvudstaven än den vänstra. 32 **i** möjligen stungen med en punkt. Till höger om huvudstavens mitt i 32 **i** finns en rund fördjupning som kan vara ett skiljetecken. Metallytan kring 33 **æ** är vittrad. Av huvudstaven återstår svaga spår av den övre och undre delen, av **æ**-bistaven anas ett skuret streck. Bistavens vänstra spets är tydlig. Basen av huvudstaven i runa 34 är bortvittrad. Från huvudstavens topp och snett nedåt höger skönjes möjligen en **l**-bistav eller övre delen av en **u**-bistav. Huruvida här finns rester av nedre spetsen av en **u**-bistav är ytterst osäkert. Basen och ett stycke av toppen av huvudstaven i runa 35 är bortvittrade. Från toppen är ett stycke av en bistav skuren snett nedåt höger. Längst ner svänger den möjligen in mot huvudstaven. Runan kan ha varit en **l**-, **u**- eller **r**-runa. Till höger om runa 35 finns rester av en deformerad runa som kan ha varit en **m**-runa. Av 37 **t** återstår ett stycke av huvudstavens

övre del och ett stycke av en ensidig **t**-bistav. Tredje ledet i 38 **s** är nästan helt bortvittrat. 39 **k** är diffus men säker. Basen och toppen av 40 **i** är bortvittrade. Till höger om 40 **i** är toppen av huvudstaven i runa 41 bevarad samt ett stycke av en mot huvudstaven ansatt **l**-bistav eller en högt ansatt ensidig **n**-bistav. Därefter inga spår av ristning.

Framsidan, rad C: 42 **s** utan anmärkning. 43 **i** är ej stungen. Bistavarna i 44 **f** skurna något förbi huvudstaven. 45 **g** stungen med en liten lodrät punkt. Runa 46 består av en vittrad knappt synlig huvudstav. Till vänster om den anas möjligen en ensidig **a**-bistav, vars övre spets slutar in punktformad fördjupning. Från toppen av huvudstaven i runa 47 är en linje skuren snett nedåt höger, som svänger av svagt åt vänster. Den kan vara en rest av en **u**-bistav. 48 **i** är ej stungen. Den är vittringsskadad i basen och toppen är skuren genom ramlinjen. Vänstra spetsen av den ensidiga bistaven i 49 **n** är skuren något litet genom huvudstaven. Till höger om 49 **n** finns möjligen ett skiljetecken i form av ytterst grunt kolon. Nedre delen av 50 **u** är bortvittrad. Det kan inte avgöras huruvida ett nästan oskönjbart lodrätt streck i partiet mellan 50 **u** och runa 52 är en rest av en lodrät skuren stav eller om det har uppkommit vid den metallutmattning som uppstod, då vikningen böjdes tillbaka. Av runa 52, som skall läsas som **m**, återstår en grund kraftigt vittrad huvudstav. Till vänster om huvudstaven anas ansättningen av en vänster **m**-bistav till huvudstaven. Ett millimeterlångt stycke av en högerbistav syns vid granskning i mikroskop. En ojämn avlång fördjupning på platsen för en **n**-bistav finns till höger om huvudstaven. Den är av annan karaktär än runorna. Genom den löper ett stycke av den högra **m**-bistaven. 4 mm till höger om runa 52 är två grunda lodräta avgränsande streck skurna, vars nedre delar är bortvittrade. På den återstående delen av metallytan finns ingen ristning.

Baksidan, rad A: Till vänster om 53 **i**, som är vittrad men säker, finns ett kryssformat tecken. Till vänster om krysset finns möjligen rester av två lodräta avgränsande streck. Basen av huvudstaven och övre spetsen av bistaven i 54 **k** är bortvittrade. Övre spetsen av bågen i 55 **p** är ansatt ett stycke nedanför huvudstavens topp, den nedre spetsen når inte fram till huvudstaven. Till höger om bistaven finns ett diagonalt tryck i metallytan. Runa 56 består av en lodrät skuren linje från kanten av blecket och ner till ramlinjen. Från en punkt strax nedanför toppen är en linje skuren snett nedåt höger, som nästan når ner till ramlinjen. Omedelbart till höger om nedre spetsen av denna linje är en kort lodrät stav skuren upp till något över halv runhöjd. Runan läses som en spegelvänd **s**-runa. En läsning **ui** kan inte utslutas. På båda sidor om huvudstaven i 57 **i** finns var sitt diagonalt tryck i metallen. Runa 58 **k** är tydlig. Den är möjligen stungen med en punkt djupt ner i vinkeln. Runa 59 skall med Nordén sannolikt läsas som en bindruna **pr**. Från **p**-bistavens nedre del är ett litet streck skuret, som svänger åt höger och sträcker sig snett genom ramlinjen och slutar i ett skrapstreck. Formellt skulle det kunna röra sig om en rättelse, där en **p**-runa har rättats till en **r**-runa, eller en **r**-runa till en **p**-runa. Huvudstaven i 60 **i** är skuren två gånger. Jämför 25 **o** på framsidan. Runa 61 består av en lodrät stav som är vittrad i basen och i toppen. Den korsas av två ganska brett åtskilda bistavar, snarast dubbelsidiga, snett nedåt vänster. Den nedre bistavens nedre vänstra spets når nästan ner till ramlinjen. Runan läses som **ö** eller **o**. I den vittrade metallytan till höger om den lodräta staven finns inga säkra spår av någon runa. På fotot från 1943 i ATA anas möjligen rester av en lodrät stav. Det skulle i så fall också kunna röra sig om en bindruna **ts**, där en ensidig **t**-bistav utgår från första ledet i en **s**-runa. Därefter ett skiljetecken i form av ett kryss. Ett 4 mm långt parti av metallytan till höger om krysset är vittringsskadat. Här anas utifrån fotot 1943 en lodrät linje, möjligen en

spricka, som sträcker sig över halva blecket, samt rester av två runor, som kan läsas som 62 **n** och – möjligen – 63 **ø**. Därefter syns en vittringsskadad huvudstav av runa 64, från vars topp en bistav snett nedåt höger anas. Runan kan ha varit en **u**-, **p**-eller **l**-runa. Till höger om runa 64 är ett lodrätt streck tydligt skuret från bleckets kant och ner till halv runhöjd. Det ser snarast ut som ett kortkvist-**s**. 66 **r** är tydlig. Huvudstavens topp når inte upp till bleckets kant och bistavarnas övre spetsar träffar varandra något till vänster om huvudstaven. Runa 67 är en kvistruna 2:2, d.v.s. **n**, med två kvistar på vardera sidan av huvudstaven, de vänstra osymmetriskt placerade. 68 **i** är tydlig. Runa 69 är en vittrad kvistruna, av fotot 1943 att döma en kvistruna 2:1, d.v.s. enligt gängse läsning en **h**-runa. Till höger om runa 69 syns på fotot från 1943 ett lodrätt streck som kan vara en **i**-runa eller ett lodrätt avgränsande streck.

Baksidan, rad B: Omedelbart till vänster om 70 **u** finns ett lodrätt skuret streck. Möjligen är det ett begränsande streck eller också en dubblering av huvudstaven. Mellan huvudstaven och bistaven i 70 **u** anas möjligen en lodrät linje. I 71 **i** har huvudstaven skurits två gånger och bildar i sin nedre hälft två linjer omedelbart intill varandra. Till höger om övre hälften av 71 **i** är ett kort och svagt bågformat streck (runa 72) skuret snett nedåt höger på platsen för en stavlös **l**-runa eller en högt ansatt stavlös **u**-runa. Det kan inte röra sig om en **l**-bistav eller den övre delen av en **u**- eller **r**-bistav i en vanlig runa, eftersom metallytan aldrig har varit ristad här. Runa 71 och 72 skulle kunna utgöra en vårdslöst skuren **l**-runa. Därefter följer en högersvängd båge på skriftytans mitt (runa 73), sannolikt en stavlös **r**-runa. Den följs av ett avlångt tryck i metallen snett nedåt höger, som inte hör till inskriften. Runa 74 består av ett kort diagonalstreck skuret nedåt höger, sannolikt en stavlös **n**-runa följt av ett kort diagonalstreck uppåt höger, sannolikt en stavlös **a**-runa och av ett kort brant åt höger lutande streck på skriftytans mitt, möjligen ett stavlöst **n**. Strax till höger därom syns ett tunt och ytligt i det närmaste lodrätt streck, som kan vara en avgränsande linje. Därefter finns inga spår av ristning.

Baksidan, rad C: På den av en övre ramlinje begränsade inskriftytan längst ner på blecket kan inte några runor iaktas med säkerhet.

Bleckets runformer: Bistavarna är raka i **f**-runan och de nedre spetsarna skär något genom huvudstaven. Runa **u** är smal och bistaven utgår från huvudstavens topp eller från en punkt något litet nedanför toppen. Runa **p** är smal med en lång båge. Runa **o** har ensidiga bistavar snett nedåt vänster. De är ansatta något till höger om huvudstaven. I runa **r** utgår bistaven ett stycke nedanför huvudstavens topp. I det ena fallet är bistaven rak och tydligt treledad, i det andra är övre delen av bistaven bågformad. Bistaven är rak i **k**-runan och utgår från mitten eller något ovanför mitten av huvudstaven. Ensidig bistav i **n**-runorna, i ett fall är bistaven högt placerad. Bistaven är ensidig i **a**-runan men ansatt något litet till höger om huvudstaven. Treledad bistav i **s**-runan, i ett fall är den spegelvänd. Ensidig bistav i **t**-runan. Bistavarna i **m**-runan är osymmetriskt placerade. Runan 26 **y** och 45 **g** är stungen med en punkt. Runorna 65 **s**, 72 **l**, 73 **r** (förmodligen), 74 och 76 **n** samt 75 **a** är stavlösa runor. I bindrunan 29 **æ**l tecknas vokaltecknet med dubbelsidig bistav snett nedåt vänster och runa 61 med dubbelsidiga bistavar snett nedåt vänster för **ø**. Bindrunor i 10 **tū** (möjligen), 17 **þr** (sannolikt), 29 **æ**l och 59 **þr**. Skiljetecken i form av kryss förekommer i två fall och torde markera ett tankeled.

En jämförelse med runformerna på Sigtunablecket Sl 5 kan vara av intresse. Runa **f** har där raka bistavar förutom i 55 **f** där de är svagt böjda. Runa **u** är smal och bistaven utgår

från huvudstavens topp eller från en punkt något litet nedanför toppen. Bistaven i **þ** har både liten och stor båge. I runa **r** utgår bistaven mestadels från en punkt ett stycke nedanför huvudstavens topp och dess nedre spets avslutas i en högersväng. Rak bistav i 87 **k**. Runa **n** har dubbelsidig bistav, likaså bistaven i runa **a**. Runa **s** har treledad form i 3 **s**, i 14 **s** är den spegelvänd. Dubbelsidiga bistavar i **t**-runan. Runa **r** är symmetrisk i 6 fall, osymmetrisk i tre fall. Runa 63 **o** har dubbelsidiga bistavar snett nedåt vänster. Runorna 86, 90 och 96 **u** är stavlösa runor, likaså 78 **þ**, 70 och 97 **r** samt 36, 75, 80, 82 och 89 **s**. Skiljetecken i form av kryss förekommer framför 53 **i** och efter 61 **o** och torde ange ett tankeled.

På båda blecken är bistavarna raka i **f**- och **k**-runan och bistaven ansatt ett stycke nedanför toppen på **u**-runan. Runan **s** har treledad form, båda har en **s**-runa som är spegelvänd. I båda inskrifterna avgränsar små kryss tankeled. Den mest markanta skillnaden är att är ensidiga bistavar i **n**, **a** och **t** i Sl 3 men dubbelsidiga i Sl 5.

Runbleck är märkliga föremål och deras texter skiljer sig från steninskrifternas formella och halvofficiella texter och tillfällighetsinskrifternas mestadels all dagliga innehåll. Deras svårbegriplighet eller obegriplighet har ofta fått runforskarna att tveka att behandla dem och där de gjort det har tolkningsförslagen varit mycket skiftande. Runblecket från Humlegården är ett sådant exempel. Mer ingående har det endast studerats av Arthur Nordén och då i under jämförelse med några andra runbleck, bl.a. Sigtunablecket Sl 5 och Ulvsundablecket.¹ Han anser dem vara av gravmagisk karaktär. Någon bakgrund i en grav har endast Ulvsundablecket, medan de två Sigtunablecken påträffades i omrörda lager. För att Sigtunablecket Sl 3 kan komma från en grav talar det faktum att det är ett så kallat omvikt bleck, något som vissa forskare tror hänga samman med magisk-rituella handlingar före nedläggandet i graven. Att de två blecken innehåller en besvärjelse mot den döde som gengångare baserar Nordén på sin tolkning av inskrifterna. Mellan Sigtunablecken finner han vissa yttre likhetsdrag i form av storlek och inskriftsytornas radindelning (två rader på den ena sida, tre på den andra) samt bruket av skiljetecken och av avslutningsmarkeringar i radslut. I fråga om runformerna finner han en överensstämmelse i bruket av de stavlösa runorna. Däremot är hans uppfattning att de övriga runornas former i blecken är identiska knappast riktig, vilket framgår av redovisningen ovan. Runorna i Sl 3 ger ett intryck av att ha skurits in utan större omsorg jämfört med dem i Sl 5, där dock rättelser av runor och brister i dispositionen också förekommer.

¹ Sin läsning och tolkning av inskriften Sl 3 sammanfattar han på följande sätt (Bidrag till svensk runforskning (1943), s. 166):

A:I. ik · ak · uk · risðu · i · ueg onþr · tunglnum

A:II. sifgeinum ||

A:III. oyr þät ange · äup þät skin

B:I. × ek · þ · sig þrio × nauþr niu

B:II. viur nank

Ik ak uk. Ris du i vägh under tungl(o)num sifgefnum!

ör þät, ange! öþ þät, skin!

ek sigh þurs þrio, nauþer niu.

viur nank.

»ik ak uk. Höj dig upp och bort under stjärnorna de välvilliga! Gör detta galenskapsfullt, ånga! Förinta det, sken!

Jag säger tre þurs, nio nöder.

I egenskap av *viur* utövar jag besvärjelsen.»

Enligt Svärdröm är Nordéns förslag i många fall tillfälliga och hypotetiska och därigenom inte invändningsfria. Ingressen förefaller henne vara en latinsk formel, men hon anger inte hur den skall lyda. Kanske förknippar hon den med ramsan *hic, haec, hoc* och en tänkbar latinsk formulering i runorna **kristi** (alternativt **kristū**). Förmodligen uppfattar hon inskriften vara på latin, men i vilket fall preciserar hon inte dess lydelse.

Nordén läser vissa runor felaktigt; t.ex. runföljden **tuminum** (alt. **tumlnum**) felaktigt som **tunġlnum** (*tunġlunum*), medan hans läsning × **ekpsigþrio** × **naupr niu** som *ek þurs sikh þriu, nauþer niu* förefaller tilltalande genom sina likheter med formeln **af þia þia þia þia ulf** × **af þia niu noþia ulfr** på det andra Sigtunablecket.

Inför dessa uppfattningar av inskriften, Nordéns runsvenska och Svärdröms förmodade latinska, är frågan om det utan att ge en textnära tolkning går att avgöra om den är avfattad på runsvenska eller på latin. Till de nämnda tänkbara latinska exemplen kan också en runföljd **tuminum** tänkas stå för latinets *dominum*, som ibland i runinskrifter återges mindre korrekt, jämför vägginskriften **uerbum donumis** i Stoby kyrka (E. Moltke, *Runes and Their Origin* (1985), s. 435). Den anmärkningsvärda vokalbeteckningen i stamstavelsen skall kanske ses mot en muntlig bakgrund. I övrigt går det inte att identifiera några runföljder som bestickande exempel på latin.

Blecket runföljd ×**ikpsikþrio** × [**noþ**]-**r ni**- [] och dess likhet med den nämnda formeln på Sl 5 är slående. Nordén normaliserar sin läsning med *ek þurs sikh þriu, nauþer niu*, dvs. »Jag säger tre þurs, nio nöder». Några av ordformerna är dock anmärkningsvärda. Inledningens proklitiska(?) **ik** återspeglar en gammal form av runsvenskans *iak*, vilken bl.a. uppträder på U 654 Varpsundsstenen i **raistik raist-ek** »Jag ... ristade» och möjligen på Ög 66 Bjälbo **inik inni'k** (av *inna* (*ænt*) »fullgör jag»), i båda fallen enklitiskt i dessa tidiga steninskrifter. Runan **þ** står för ack. mask. plur. *þursa*, varför formen (**þrio** är påfallande, eftersom den snarare svarar mot ack. neutr. plur *þriu*. Man hade här väntat ett *þria, þria* som bestämning till *þursa*. Formen kan inte återge taladverbet 'trefalt' för vilket *þrisvar* eller *þrim sinnom* används. Även den ålderdomliga formen *sig* i stället för ett runsv. 1. pers. sg. **sigir* av *sigia* 'säga' är påfallande, inte så mycket för ordvalet som för nollmorfem ändelsen. Möjligen kan dessa former förklaras av att det rör sig om en formel, där äldre språkformer har bevarats.

För att det är en folkspråklig inskrift talar en mer principiell bedömningsgrund som bygger på de yttre likheterna med runblecket Sl 5 med dess runsvenska inskrift. I de två inskrifterna finns också språkliga likheter i formlerna och användningen av stavlösa runor och kanske också när det gäller användningen av lönnrunor. Stavlösa runor och lönnrunor förekommer inte i latinska runinskrifter så vitt jag vet.

Någon tilltalande tolkning av inskriften på runblecket föreligger för närvarande inte. Arthur Nordén har knappast träffat helt rätt i sin tolkning, men att utgångspunkten är den att det rör sig om en inskrift på runsvenska framgår av de ovan anförda skälen.

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela författaren dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
Kontakt: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000, Fax 08-660 7284
www.raa.se